

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	1	3	4
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	2
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 2nd Semester
(2054)

PHILOSOPHY (In all Mediums)

Paper : Logic

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :— Attempt *five* questions in all, by selecting at least *one* question from each unit. Question No. 9 (Unit-V) is compulsory. All questions carry equal marks.

UNIT—I

1. Explain the significance of the concept of Terms in Logic by highlighting the corresponding features Connotation and Denotation of the Term.
2. Explain in detail the Square of Opposition of Proposition as propounded by Aristotle.

UNIT—II

3. Write a note on Laws of Thought duly explaining their relation to Logic.
4. Explain the nature of Immediate Inference by highlighting its different forms and their respective rules involved.

UNIT—III

5. Explain the rules of Standard Form of Categorical Syllogism by explaining any two Valid Moods of 2nd figure.
6. Explain the principles of Truth Table in detail and apply them to the following by showing the result :

$$[P, (P \supset Q)] \vee (Q \supset \sim P)$$

UNIT—IV

7. Explain the concept of Induction duly enunciating its different kinds.
8. What do you understand by Causation ? Explain at length.

UNIT—V

9. Answer any *nine* of the following :
 - (1) Definition of Logic.
 - (2) Define Deduction.
 - (3) Define Proposition.
 - (4) What is Denotation ?
 - (5) Why does Connotation increase if Denotation decreases ?
 - (6) Explain the rule of contrariness.
 - (7) Explain Obversion.
 - (8) Explain Contraposition.

- (9) Explain Figure.
- (10) Explain any one Mood of 1st figure.
- (11) Explain any one Mood of 2nd figure.
- (12) Explain any one Mood of 3rd figure.
- (13) What is meant by method of Residue ?
- (14) What is Tautology ?
- (15) What is Contradiction ?

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- सभी में से पाँच प्रश्न करें, प्रत्येक यूनिट में से कम से कम एक प्रश्न का चयन करें। प्रश्न नं. 9 (यूनिट-V) अनिवार्य है। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

यूनिट-I

1. तर्क में शब्दों की अवधारणा के महत्व को समझाएं, शब्द की अर्थबोधन विशेषताओं और संकेतन पर प्रकाश डालें।
2. अरस्तू द्वारा प्रस्तावित प्रस्ताव के विरोध के वर्ग को विस्तार से समझाइये।

यूनिट-II

3. विचार के नियमों पर एक नोट लिखें जिसमें तर्क से उनके संबंध की विधिवत व्याख्या की गई हो।
4. तात्कालिक अनुमान के विभिन्न रूपों और उनसे जुड़े संबंधित नियमों पर प्रकाश डालते हुए इसके स्वरूप की व्याख्या करें।

यूनिट-III

5. दूसरे चित्र के किन्हीं दो मान्य मनोदशा की व्याख्या करके श्रेणीबद्ध सिलोगिज्म के मानक रूप के नियमों की व्याख्या करें।
6. सत्य तालिका के सिद्धांतों को विस्तार से समझाएं और परिणाम दिखाकर उन्हें निम्नलिखित पर प्रयुक्त करें :

$$[P. (P \supset Q)] \vee (Q \supset \sim P)$$

यूनिट-IV

7. विधिवत प्रेरण की अवधारणा को इसके विभिन्न प्रकारों के साथ व्याख्या करें।
8. कारणता से आप क्या समझते हैं ? इसके विस्तार की व्याख्या करें।

यूनिट-V

9. निम्नलिखित में से किन्हीं नौ को करें :-
 - (1) तर्क की परिभाषा।
 - (2) कटौती को परिभाषित करें।
 - (3) प्रस्ताव को परिभाषित करें।
 - (4) संकेतन क्या है ?
 - (5) भावार्थ घटने पर अर्थबोधन क्यों बढ़ता है ?
 - (6) विपरीतता का नियम स्पष्ट करें।
 - (7) विलोपन को समझाइये।
 - (8) विरोधाभास स्पष्ट करें।

- (9) ਚਿਤ੍ਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਜ਼ਿਏ।
- (10) ਪ੍ਰਥਮ ਚਿਤ੍ਰ ਕੀ ਕਿਸੀ ਏਕ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਕੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਜ਼ਿਏ।
- (11) ਦੂਸਰੇ ਚਿਤ੍ਰ ਕੀ ਕਿਸੀ ਏਕ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਕੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਜ਼ਿਏ।
- (12) ਤੀਸਰੇ ਚਿਤ੍ਰ ਕੀ ਕਿਸੀ ਏਕ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਕੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਜ਼ਿਏ।
- (13) ਅਕਸ਼ੇਸ਼ ਕੀ ਪਛਤਿ ਸੇ ਕਧਾ ਤਾਤਪਰਧ ਹੈ ?
- (14) ਟਾਟੋਲੋਜੀ ਕਧਾ ਹੈ ?
- (15) ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਕਧਾ ਹੈ ?

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 9 (ਯੂਨਿਟ-V) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅੰਕ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਓ, ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਕੇਤਨ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ।
2. ਅਰਸਤੂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਵਰਗ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਤਰਕ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

4. ਤੁਰੰਤ ਅਨੁਮਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਰੂਪਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾਓ।

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਦੂਜੇ ਚਿੰਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਵੈਧ ਮੂਡਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਸਿਲੋਜੀਜ਼ਮ ਦੇ ਸਟੈਂਡਰਡ ਫਾਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
6. ਸੱਚਾਈ ਸਾਰਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਓ ਅਤੇ ਨਤੀਜਾ ਦਿਖਾ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਵਰਤੋ :

$$[P. (P > Q)] \vee (Q > \sim P)$$

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਇਸਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
8. ਕਾਰਨਤਾ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਇਸਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨੌਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :

(1) ਤਰਕ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ।

(2) ਕਟੌਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

(3) ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

(4) ਸੰਕੇਤਨ ਕੀ ਹੈ ?

(5) ਜੇਕਰ ਭਾਵਾਰਥ ਘਟਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਰਥਬੋਧਨ ਕਿਉਂ ਵਧਦਾ ਹੈ ?

(6) ਵਿਪਰੀਤਤਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

- (7) ਜਨੂੰਨ (Obversion) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (8) Contraposition ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (9) ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (10) ਪਹਿਲੇ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਮੂਡ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (11) ਦੂਜੇ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਮੂਡ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (12) ਤੀਜੇ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਮੂਡ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (13) ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
- (14) ਟੋਟੋਲੋਜੀ ਕੀ ਹੈ ?
- (15) ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਕੀ ਹੈ ?